

գոյն¹, ասել զամ. անհաւատացի եւ ոչ ոք, բայց եթէ ոք ոչ ինչ մեծ կարծիցէ յաղագս Քրիստոսի զհալածանսն եւ զվտանգս, չարաչար ճանաչելով եւ յոյժ վշտակիցս:

Փափագէին իմն յախորժելեացն առաքինիքն, ժամանակաւ աշխատեալք եւ հարկաւորացն կարաւ տեալք: Եւ զիտրայելն² ոչ բարբառէին. վասն զի ոչ էին իսկ տրտնջողք իբրեւ զնոսս յանապատի թշուառացեալս³, յետ փախելոյն յեգիպտոսէ, իբր լաւագոյն իմն վարկանէին⁴ ինքեանք յանապատին բազում կատայից եւ մոտց մատակարարելով զառատութիւնն, այլոցն որքան միանգամանակ թողին. վասն զի աղիւսարկութիւնն եւ կանն ոչ ինչ էրնոցա յայնժամ վասն մտացն՝ այլ հեշտութեամբ բարեպաշտագոյն եւ հաւատարմագոյն: Զինչ, ասէին, անհաւատալի է, որ սրանչեւեացն է Աստուած, որ կերակրեացն այնպէս առատաբար յանապատին զաւտար ժողովուրդն եւ զփախստական, մինչ զի եւ հաց անձրեւեալ, եւ յաճախեալ հաւս, կերակրելով ոչ միայն հարկաւորաւքն այլ եւ աւելորդաւքն⁵. եւ կամ որ բաժանեաց զծովն, եւ կացոյց զարեգակն, եւ զգետն ի վեր դարձոյց. եւ զայդսն եւս ասէին զորս արարն. քանզի սիրէ յայնպիսի իրս պատմասէր լինել անձն, եւ յորովիւք նշանաւք գովել զաստուածութիւնն՝ նոյնպէս, եւ ի վերայ ածէին, եւ զմեզ կերակրել այսաւր փափկութեամբ զբարեպաշտութեան փախստականս: Յորովք երէք ի ճոխացն զերծեալք ի սեղանոյ, որք երբեմն մեզ, ի լերինս յայամիկ որջացեալք. բազում հաւք յուտեւեաց քան զփափագեալսս զմեզ գերիվերոյ... Եւր է⁶, Զայս ասէին, եւ երէքն մերձէին, կերակուր ինքնաւամբ, առանց մեղքենայից խրախճանութիւնք. եղջերուք ի գագաթանց լեռանց երեւեալք յանկարծակի, յոյժ քաջամեծք, եւ սաստկապէս գէրք, եւ առաւել եւս յաւժարեալք ի սպանումն յայտնա-

¹ Les deux lignes qui suivent, sont cachées par la toile collée sur le pli. Le texte grec porte: ὅσον] εἰς κακοπάθειαν τοῖς ὑπὸ πᾶσι δορυφοροῦμένοις καὶ τιμωμένοις; Ἐγὼ δὲ, ὅς τοῦτων μετ' ἐξόν ἐστι καὶ παραδοξό[τερον.

² Ms. զիէղին, en tenant compte de la remarque de M. Macler, p. 268, n. 2, lire զիտրայելին. Mais le *z* n'indique pas un locatif, le grec a: τὰ μὲν τοῦ Ἰσραήλ; le sens est: «et leur langage ne fut pas celui des Israélites».

³ Ms. թշուառացեալք, se rapporte à զնոսս, donc l'aec. est prétérable au nom., թշուառացեալք = gr. ταλαιπωροῦντας. A remarquer que toute la phrase arm. ne rend pas exactement le grec.

⁴ Lire avec Macler, p. 268, n. 3, փարկանէին au lieu de հարկանէին du ms.

⁵ Lire avec Macler, p. 268, n. 8, աւելորդաւքն au lieu de աւելորդաւքն, leçon du ms.

⁶ La ligne rendue illisible dans la photographie par le pli du parchemin, correspond au grec ὡς τί μὴ θηγάσιμόν σοι θελήσαντι μόνον.

պէս: Եւ այն զի յոր ոչ արագագոյն կոչեցեալք գժուարէին: Եւ նոքա ձգէին յինքեանս ակնարկելով, իսկ էրէն ածեալ լինէր: (Ոյր) հալածաւ զի եւ կամ ի միասին եւ հարկ արարաւ զի¹: Եւ ոչ ուստէր: Ոյր ուրուք ձիոց: Որոց շանց: Որոց հաջման², կամ աղաղակի, կամ երիտասարդաց յառաջագոյն ի կիրճս որոցն աւրինաւք: Աղաւթիւք կապեալք եւ արդարութեան խնդրով (ք)³: Ո՞ գիտաց այնպիսի որս որք այժմ են, կամ երբեք ուրեք:

Արանչելեաց. նոքա որոցն էին շտեմարանապետք⁴: Սիրելի, եթէ ունէին կամողացն միայն...⁵:

Louvain.

J. MUYLDERMANS

ՅՈՒՆԱՆԵՆ ԳՊՐՈՅԸ

ԵՒ

ՆՐԱ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԹՐԶԱՆՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն)

Բ. Թրակացու քերականութեան յունաբան բառամթերքն ունի հետաքրքիր մի առանձնայատկութիւն: Յունաբան բառակազմութիւնն այս երկուսի դեռեւս հաստատուն է: Գերականական միեւնոյն եղանակը հայերէնում շատ յաճախ թարգմանուած են տարբեր բառերով եւ նոյն բաղադրանութիւնը նկատելի է նաեւ յունական նախագրութիւնների թարգմանութեան ժամանակ: Օրինակ՝ 1. διαδέσσεις թարգմանուած է հաստատագրութիւն Թր. 22 եւ արամադրութիւն Թր. 22. 2. ἀποτελέω անպակաս ելուզանեմ Թր. 5, կատարեմ Թր. 5, բացակատարեմ Թր. 6. 3. ἐμ-

¹ M. Macler lit p. 265, l. 24, հալածաւ զի եւ կամ ի միասին, եւ հարկ արարաւ զի; il propose de faire la correction de աւղի en ահի. p. 269, n. 3. Le grec a: Τίγος δώροτος ἢ συναγαγάζοντος, et je lis: Հալածաւ զի եւ կամ ի միասին եւ հարկ արարաւ զի; — τίγος n'étant pas traduit, ce qui rend le sens de la phrase peu clair, j'ai ajouté *ոյր*.

² Ms. որոց շանց, որոց traduit la variante *τίγος*, cf. P. G. tom. cit., col. 504, n. 73; — ms. որոց հաջման lire *որոց* au lieu de *որոց*, gr. τίγος ὑλάνης.

³ Lire *խնդրով (ք)* au lieu de *խնդր*.

⁴ La fin, à partir de *սրանչելեաց*, n'est pas très intelligible sans relire le texte grec; — ms. *շտեմարանք*, gr. ταμίαι, bien mieux est *շտեմարանապետք* ou *շտեմարանապաշք*.

⁵ Exeipit: P. G. tom. cit., col. 504, début du cap. VIII: ὅσον φίλον, εἴχετο θελήμασι μόνον.

περιλαμβάνω ներառառեալ թր. 4 եւ ներառեալ թր. 14. 4. συλλαγή շաղաշար թր. 5, 11, փաղառութիւն թր. 9, 10 եւ վանգ թր. 9, 10. 5. σύμφωνον բաղաձայն թր. 6, 10, շարաձայն թր. 6, ձայնակից թր. 8, 10 եւ ձայնորդ թր. 9, 10, 11 եւն. 6. յուն. παρὰ- նախադրութիւնը թարգմանուած է մատ-, յար-, տար-, ինչպէս παραθέσεις մատհրաման թր. 34, πορα- χείμενος յարակայ թր. 23, 24, 46, παρασυναπ- τικός տարբաղմատ թր. 35, 36. 7. περι- = պար- եւ բաղ-, ինչպէս περιεχτικόν պարունակ թր. 18, 21 եւ περιληπτικόν բաղձաձական թր. 18, 20. 8. συν = բաղ-, շաղ-, փաղ-, ջոկ-, շար-, -իկց, ինչպէս συγχριτικός բաղգատական թր. 13, 14, 15, συνώνυμον փաղանուն թր. 17, 19, σύν- θεσμος շաղկապ թր. 12, 35, συμπλεκτικός ջոկաման թր. 35, σύνθεσις շարագրութիւն թր. 12, σύμφωνον ձայնակից թր. 8, 10. 9. ὑπερ- = գեր- եւ առաւել-, ինչպէս ὑπερσυντελικός գերաւատար թր. 24 եւն, առաւելաւատարական թր. 48 եւն. 10. δια- = տրամ- եւ հաստատ-, ինչպէս διάθεσις տրամադրութիւն թր. 22 եւ հաստատագրութիւն թր. 22: Գիմնիսիոս թրակացու հայերէն բնագիրը, թէեւ բառացի թարգմանութիւն է յունարէնից, սակայն նոյն աստիճան եւ նոյն հետեւողութեամբ վանդ առ վանդ թարգմանուած է, ինչպէս Պորփիրի Ներածութիւնը եւ Արիստոտէլի Յաղագս մեկնութեան եւ Ստորագրութիւնը երկերը: Նրա մէջ յունական բարդ բառերի նախադրութիւնները շատ յաճախ կամ բնաւ չեն թարգմանուած կամ թարգմանուած են ըսկեգարեան գրաբարի հետեւողութեամբ: Օրինակ՝ 1. ἀναλογία համեմատութիւն թր. 1 (ԷԼ. Ստ. ունի վերաբնութիւն էջ 50). 2. διαζευχτικός անջատական թր. 35 (Դաւ. Պորփ. տարալուծական 343, Վերլուծ. տարալուծական 581). 3. διατρέω διατρεῖν ցաւառալ թր. 21, διατρέειν զատուցեալ թր. 21 (տրամատեմ, տրամատական եւն ՍՀմ. 204, Փիլ. լին. 366, 381, 403, Վերլ. 577 եւ Յամբլ. 453, 553 եւն). 4. διακρίνομαι բնարիմ թր. 28 (տարրորդիմ Գ. Պորփ. 253, Վերլ. 574, Արիստ. Ստ. եւ Պէր. 372, 513 եւն կամ տրամորդիմ ԷԼ. Ստ. 68). 5. διασχημα- ρացատ թր. 3 (տարակացութիւն ԴՍՀմ. 196, ԷԼ. Ստ. 74). 6. διαφέρω առանձնանամ թր. 3, διαφορά զարմազանութիւն թր. 16, զանազանակ թր. 23, διάφορος զանազան թր. 19 (տարբերութիւն, տարբեր ճիմնթ. Հակած. 262, Յամբլ. Ստ. եւ Պէր. 413, 496, Դաւ. Պորփ. 254, Վերլ. 587 եւն). 7. ἀπολείποντος պակասեցելոյ թր. 16,

պակասելոյ թր. 16 (ԷԼ. Ստ. բացաթողոց 36). 8. παράγομαι ած- անցիմ թր. 29 (յարածիմ ԷԼ. Ստ. 25, Դաւ. Առածք 218). 9. παρέπεται հետեւին թր. 13, 28, յարեւին թր. 26, 27 (յարահետեւիմ Ար. Ստ. 384). 10. συζύγία լծորդ թր. 22, լծորդութիւն թր. 24, 25 (շարալծեմ Ար. Աշխ. 617, Պիտ. 356). 11. σύμφωνον ձայնակից թր. 8, 10 եւն:

Թրակացու քերականութեան լեզուական այս առանձնայատկութիւնները՝ յունարէն բարդ բառերի թարգմանութիւնը ըսկեգարեան գրաբարի բառերով կամ նրա կանոնների հետեւողութեամբ, թարգմանչի վարանումներն ու անվճռականութիւնը քերականական եղանակի ու նախդիրներով բարդուած բառերի թարգմանութեան ժամանակ, նախդիրների թարգմանումը հայերէն տարբեր ու բազմազան նախադրութիւններով, այս բոլորը, իմ կարծիքով, թրակացութարգմանութեան հնութեան մի նշան է եւ բացատրում է յունարան որոշ ու հաստատուն բառամթերքի բացակայութեամբ: Մի քանի նախդիրներ, ինչպէս խուն- = χατα-, քող- = ἀμφε-, հաստատ- = δια- եւ ջոկ- = συν-, գործ է ածել բացառապէս մի միայն թրակացու քերականութեան թարգմանութիւնը: Այս նախդիրներն այնուհետեւ չեն հանդիպում նոյն իսկ սրա խմբակից փլոնի ու Պիտոյից գրքի թարգմանութիւններում: Առանձին ուշագրութեան արժանի են գեր- = ἀντι- եւ շաղ- = συν- նախադրութիւնները, որ գործ են ածուած, գլխաւորապէս, թրակացու եւ Փիլոնի երկերում եւ կազմուած են, հաւանորէն, թարգմանչական հնագոյն այս շրջանում: Թէ հիմնութեան վրա շահաւանութեան մէջ եւ թէ Արիստոտէլեան երկերի ու նրանց մեկնութիւնների թարգմանութիւններում շաղ- նախդիր փոխարէն գործ է ածուել միշտ շար- նախադրութիւնը. օրինակ՝ 1. συλλαγήως շաղառակ թր. 37, իսկ յետագայ թարգմանութիւններն ունեն ըսկեգարեան շարառեմ ճիմ. Հակած. 10, 56, Ներած. Պորփ. 237. 2. συμπλέχω, συμπλοχή շաղապատեմ Փիլ. լին. 259, 369, Սամբլ. 567, 568, շաղամանութիւն Փիլ. լին. 160, իսկ յետագայ թարգմանութիւններում՝ շարամանեմ եւ շարամանութիւն ճիմ. Հակ. 319, Յամբլ. Պէր. 491, Ար. Աշխ. 612, ԷԼ. Ստոր. 58, Ար. Ստոր. 359 (ունեն նաեւ Փիլ. լին. 332 եւ Պիտ. 529): Շաղ- եւ գեր- նախադրութիւններով իմաստասիրական թարգմանութիւններն ունեն մի միայն երկու բառ՝ σύνθεσμος շաղկապ Դաւ. Պորփ. 265, Յամբլ. Պէր. 489, Վերլուծ. 576, Ար. Աշխ. 622 եւ

ները համարել միեւնոյն թարգմանչի աշխատութիւն, ինչպէս այդ շատ ճիշտ գուշակել է ֆ. Կոնիքերն իր «Anecdota Oxoniensia», աշխատութեան մէջ (Oxford 1892, էջ XXII): Յունարան թարգմանութիւնների ժամանակագրութեան համար շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի մի այլ փաստ, որ պարզուեց ինձ համար Տիմոթէոս Կուզի Հակաճառութեան եւ Յամբլիքոսի մեկնութիւնների յունարան բառապաշարի մանրագնին բաղդատութիւնից յետոյ: Այդ թարգմանութիւններն ըստ իս խմբակից ու ժամանակակից են, եւ այս հանգամանքն ուշագրաւ մի նորութիւն է, որով որոշուում է իմաստասիրական հնագոյն թարգմանութիւնների ժամանակը: Տիմոթէոս Կուզի Հակաճառութիւնը, ինչպէս տեսանք, թարգմանուած է 552—564 թուականների ժամանակամիջոցում (տե՛ս § 38): Ուրեմն եթէ ընդունուի այդ թարգմանութեան ու Յամբլիքոսի մեկնութիւնների լեզուական սերտ առնչութիւնը, շատ պարզ է, որ Արիստոտէլի Ստորագութեանց եւ Յաղափս մեկնութեան գրոց եւ Յամբլիքոսի մեկնութիւնների թարգմանման ժամանակը եւս պէտք է ենթադրուի վիցերորդ դամանակը եւս պէտք է ենթադրուի կամ ութերորդ, ինչպէս հայ բանասէրներից ոմանք կարծել են:

•. Յունարան այս երկերի լեզուական սերտ կապը, որ նշան է նրանց խմբակցութեան, հաստատում են նախ եւ առաջ հաղապարհաւ ու առանձնապաշարով այն բառերը, որ գործ են ածուած գրեթէ բացառապէս այս թարգմանութիւններում: Այդպիսի բառեր են. 1. թուելութիւն Յամբլ. Պէր. 492, 493 էւն, ՅՍտ. յաճախ, Տիմոթ. Հակաճ. 18, 20 էւն. 2. կարութիւն *δύναμις* ՅՊէր. 533, Տիմ. 78, 90, 168 էւն. 3. իրակութիւն ՅՍտ. 369, իրակեմ Տիմ. 19. 4. իրաւորեմ Ար. Պէր. 470, Տիմ. 33. 5. ապուսեմ ՅՍտ. 431, Ար. Պէր. 475, Տիմ. 280. 6. արտառաջնորդական ՅՊէր. 514, արտառաջնորդութիւն Տիմ. 97. 7. առնշանակեմ Ար. Պէր. 473, ՅՊէր. 491 էւն, Տիմ. 81. 8. բացերեւոցեմ ՅՊէր. 497, Տիմ. 59. 9. հետեւութիւն ՅՍտ. 446, ՅՊէր. 527, Տիմ. 70. 10. իմացուած ՅՊէր. 491, Տիմ. 75. 11. հակաճառեմ ՅՊէր. 511, Տիմ. 18. 12. նոյնաբանութիւն ՅՊէր. 516, Տիմ. 217. 13. ներանձնաւոր *ἐμφορῶς* ՅՊէր. 514, Տիմ. 31 (= շնչական ԴՄՏմ. 206, ԴՊ. 259, ներշնչական ԴՊորփ. 348, ներշնչաւոր ԴՊորփ. 318, Էլ. Ստ. 48, ներանձնական ԴՊորփ. 258, ներանձնաւոր վերլ. 568)¹.

14. փար նախդիրը հանդիպում է միայն այս թարգմանութիւններում՝ փարաբարձեմ ՅՍտ. 454, փարադրեմ, փարադրութիւն ՅՍտ. 452, 454, 457, փարագրաւղն Տիմ. 73. 15. այս թարգմանութիւնները գործ են ածում շարունակ «հետեւանամ» բայը փոխանակ «հետեւեմ», ՅՍտ. 411 էւն ՅՊէր. 488 էւն, Տիմ. 9, 40, 78 էւն:

Բ. Յաջորդելով յունարան թարգմանութիւնների հնագոյն խմբին, թարգմանական երկրորդ այս շերտը մեծ չափով գտնուում է նրանց բառապաշարի ու քերականական առանձնապատկութիւնների ազդեցութեան տակ: Բազմաթիւ բառեր, որ հանդիպում են յունարան այս երկերում, նման են ու համապատասխան թրակացութեան, քերականութեան, փիլոնի ու Պիտոյից գրքի յատուկ բառամթերքին, բացակայում են Դաւթի ու Էլիասի մեկնութիւններում, որ կազմում են Դաւթի ու Էլիասի մեկնութիւններում, որ կազմում են յունարան թարգմանութիւնների երրորդ շերտը: Այսպիսի բառեր են.

1. բաղաձայնիմ *συμφωνέω* ՅՍտ. 432, Տիմ. 53, 64, բաղաձայն բաղաձայնութիւն էւն փիլ. Էլ. 483, Թր. 6, 10, Պիտ. 537, Տիմ. յաճախ (Էլ. Ստ. էջ 119 ունի «բաղաձայն», որպէս քերականական եղբ, ընդհանրացած թրակացութեան թեման թարգմանութիւնից յետոյ). 2. վերծանեմ, վերծանութիւն, վերծանելի *ἀναγνώσχω, ἀνάγνωσις, ἀναγνώστέον* ՅՊէր. 488, 508, Տիմ. 100, 241, Թր. 1, 2, 3. 3 տեսակագործեմ *εἰδοποιέω* ՅՊէր. 518, Տիմ. 195, փիլ. նախ. 4 (= տեսակարարեմ ԴՄՏմ. 178, ԴՊորփ. 320, Էլ. Ստ. 56 էւն). 4. սերկ, սերկեան ՅՊէր. 496, Տիմ. 52, 77, 194, Թր. 31 (*σήμερον*), նաեւ Պիտ. 5. հարցափորձեմ. հարցափորձութիւն էւն ՅՍտ. 427, ՅՊէր. 508 (յաճախ), փիլ. նախ. 8, Պիտ. 6. գաղափար *τύπος* ՅՍտ. 362, 415, Տիմ. 20, Թր. 14, փիլ. Էլ. էւն, գաղափարեմ Տ. 201. 7. գերազանցեմ, գերազանցութիւն ՅՍտ. 417, 443, Տիմ. 55, Պիտ. 345, 501, փ. Էլ. 451 էւն. 8. յաւետախաղաց ՅՊէր. 533, Տիմ. 7, 275, Պիտ. 359, փիլ. լին. 293 էւն. 9. ածանցուցեալ *παροχηµένος* Պէր. 504, ածանցուցեալ Թր. 16 էւն, ածանցիմ Պիտ., (= յարածեմ *παράγω* Էլ. Ստ. 120, Դաւ. Առ. 218). 10. ապաստութիւն ՅՍտ.

գործ են ածում, գլխաւորապէս՝ «ներանձնաւոր», բանաւոր մասնաւոր, էւն, միեւնոյն Դաւթի ու Էլիասի մեկնութիւնները գերազատում են «ներանձնական, բանական, մասնաւոր» ձեւերը:

¹ Տիմոթէոս - Յամբլիքոսի թարգմանութիւնները

429, Թր. 33 (ἀπαγόρευσις) 11. յարատեւ Ար. Ստ. 386. Պիտ. 401. 12 գործառնութիւն Յօդ. 507, Պիտ. 367 Պիտ. 485 (գործառնութիւն Գ.Պորփ. 348, ՍՏՄ. 124, ԷԼ. Ստ. 26 եւն = յուն. *προᾶξις*). 13. հաւ. հաւակ, հաւանամ, հաւեմ Թր. 10, 11, 12, Պիտ 394, 398, 414, բարեհաւ փ. Յովն. 586, չարահաւ, չարահաւ փիլ. լին. 31, Տ. 13, աղգահաւ փիլ. լին. 211, նախահաւեմ Տիմ. 163. 14. մակաստեմ Տիմ. 98, մակաստութիւն *ἐπίτασις* Թր. 15. 15. բառացի, բառացութիւն Տիմ. 66, Պիտ. 419, 492, փիլ. տեսակ. 16. տեսլարան Տիմ. 315, փիլ. Լիւս. 135. տեսլաւեր Պիտ. 568 եւն. 17. ապարանեմ, ապարանութիւն *ἀπολογία*, *ἀπολογία* Տիմ. 16, փիլ. նախ. 74, Լիւս. 161, լին. 47, 297. Ստ. 564, Տ. 225. 18. գրաւորական Տիմ. 219, 320, Պիտ. 419, փիլ. լին. 335, 336. 19. ներերեւեալ Տիմ. 230, ներերեւութիւն փ. իմաստ. 20. երգաբանեմ Տիմ. 160, 249, Պիտ. 580. 21. վերագիտեմ Տիմ. 58, Պիտ. 445, 22. ջին փիլ. նախ. 19, ջնեմ Տ. 152, Պիտ. 343. 23. պարման, պարմանի Տ. 299, Պիտ., փ. տեսակ.:

Է. Քերականական առանձնայատկութիւններով եւս այս թարգմանութիւնները յարում են թարգմանութիւնների հնագոյն խմբին եւ տարբերում դաւթի ու Լիւիասի մեկնութիւններին: Թրակացու քերականութեան մէջ յունարէն *ἐν* նախդիրը թարգմանուած է յաճախ *ըն*. օրինակ՝ *ἐν* *συγχερίσει* *ըն* բաղդատութեան Թր. 15, *ἐν* *συνθέσει* *չալ* *συντάξει* *ըն* բարդութեան եւ բաղդատութեան Թր. 30: Երբ *ըն* նախդրի նոյն այս գործածութիւնը *ընդհանուր* եւ սովորական է նաեւ Տիմոթէոսի Հակածառութեան, Երիտաստեղի Ստորոգութեանց եւ Յաղագս մեկնութեան գրոց, ինչպէս եւ Յամբլիքոսի մեկնութիւններում. օրինակ՝ ներկինս Տ. 48, նրմեղ Տ. 54, 60, նրմարմի Տ. 67 եւն, *ըն* մարմնի Ար. Ստ. 360, 363, *ըն* գոյացութեան, *ըն* բանակի ՅՍտ. 410, *ըն* ճարտասանութեան Ար. Պէր. 465, *ըն* լինելութեան Յօդ. եւն: Գաւթի ու Լիւիասի մեկնութիւններում = *ἐν* նախդիրը այլեւս գործածական չէր, բացի մի քանի հազուադիւր բացառիկ դէպքերից, որ պէտք է վերագրել նախընթաց թարգմանութիւնների ազդեցութեան:

նրկան:

Պրոֆ. Յ. ՄԱՆԱՆԴԵՆ

(Շարունակելի:)

ԽՈՒՆՔԸ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Շարունակելի:)

Ը.

Ութերորդ միտրութիւն 'Ալլազգեաց':

Որ զհրեշտակս եւ զհոգի մարդոյ մահաւնացու ասեն: Այս՝ քան զամենայն 'հերձուած'² չարագոյն է, եւ ընդդէմ՝ աստուածեղէն գրոց: Որ եւ բառնայ զհաւատ 'յարութեան'³ եւ գործոց հատուցման: Եւ կարծիս տայ ոչ գոյ անմարմին էութիւն. այլ եւ կամացն Աստուծոյ տկարութեան է⁴ ցոյցք, զոր տեսցուք 'առաջիկայ'⁵:

Բայց թէ որով պատճառաւ այսպիսի իմն դնեն հիմն բանից իւրեանց: Եթէ Աստուած միայն է անմահ, զի անեղ եւ անսկիզբն է, եւ անսկիզբն՝ անվախճան է: Իսկ ամենայն 'եղեալք'⁶ սկիզբն ունին, եւ որ սկիզբն ունի, ի հարկէ՝ 'եւ ապա'⁷ վախճան: Ապա ուրեմն հրեշտակք եւ հոգիք մարդկան եղեալք են. ապա եւ սկիզբն ունին եւ վախճան⁸:

'Ասեմք'⁹, թէ Աստուած միայն է անեղ եւ անմահ. 'իսկ հրեշտակք եւ հոգիք՝ եղեալք եւ անմահ. 'իսկ այլքն ամենեքեան'¹⁰ եղեալք եւ մահկանացուք¹¹:

Գարձեալ ասեմք. միայն Աստուած է բնութեամբ անմահ. իսկ հրեշտակք եւ հոգիք կամք անմահինն են անմահք. զի կամեցաւ եւ արար զնոսա անմահք. եւ կամացն Աստուծոյ ոչինչ է անկարելիք¹²:

1 Ը. Տաճկաց:

2 Ը. հերձուածս:

3 Ը. յարութեան:

4 Պակասէ ԵԼ. ն:

5 Ը. յառաջիկայս:

6 Ը. եղեալք:

7 Ը. ապա եւ:

8 Ը. ունի. Ը. որս ասեմք. նախ՝ եթէ հարկ է ամենայն որ ոչ ունի սկիզբն, ոչ գոյ վախճան, այսինքն՝ յաւիտեանն, ընդդէմ է բացորոշեալ ժամանակին, որ սկիզբն ունի եւ վախճան. այլ ոչ է հարկ թէ ամենայն անվախճան եւ անսկիզբն է: Որովս մշտնջենաւորն, զի սկսեալ է եւ անվախճան. ապա ուրեմն կարէ լինել հրեշտակք եւ հոգիք սկսեալք եւ անվախճանք:

9 Ը. Գարձեալ ասեմք:

10 Ը. 'իսկ թէ այլք ամենայն:

11 Ը. ունի. 'այս է ի արամանիկանցն:

12 Հատուածներու մէջ ետեւ առաջութիւն կայ՝ Ըստ Ա.ի հոս պէտք է ըլլան ստորեւ աստղանշուած երկու հատուածներ: